Registered in Germany Europa Revue Journal
ISSN: 1862-6564 Vol. 6 No. 11 (2026) Published November 26, 2026

PERCEPTION AND ITS IMPORTANCE IN HUMAN LIFE

Nizami National Pedagogical University of Uzbekistan, Faculty of History, National Idea Program, Group 101

Rajabboyeva Muxlisa Xamid qizi

Scientific Supervisor: Hayitova Zilola

Abstract

This article discusses the concept of perception, its psychological essence, its importance in human life, and its main characteristics and types. It also highlights the interrelationship between perception and human thinking, memory, and cognitive processes.

Keywords

perception, psychology, sensation, thinking, memory, attention, cognitive process, consciousness.

IDROK VA UNING INSON HAYOTIDAGI AHAMIYATI

Nizomiy Nomidagi O‘Zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti Tarix Fakulteti Milliy G‘oya Yo'nalishi 101-Guruh

Rajabboyeva Muxlisa Xamid qizi

Ilmiy rahbar: Hayitova Zilola

Annotatsiya

Ushbu maqolada idrok tushunchasi, uning psixologik mohiyati, inson hayotidagi ahamiyati, asosiy xususiyatlari va turlari haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, idrokning inson tafakkuri, xotirasi va bilish jarayonlari bilan o‘zaro bog‘liqligi yoritiladi.

Kalit so‘zlar: idrok, psixologiya, sezgi, tafakkur, xotira, diqqat, bilish jarayoni, ong.

Kirish

Inson hayoti davomida atrof-muhitdagi turli hodisalar, predmetlar va voqealar bilan doimiy aloqada bo‘ladi. Ularni anglash, tushunish va mazmunini idrok etish insonning bilish faoliyatida muhim o‘rin egallaydi. Psixologiyada idrok bilish jarayonlaridan biri bo‘lib, insonning borliqni yaxlit holda aks ettirish qobiliyatini ifodalaydi.

Idrok insonning kundalik hayotida, ta’lim olishida, kasbiy faoliyatida va boshqa insonlar bilan munosabatlarida katta ahamiyatga ega. Inson aynan idrok orqali atrofidagi

narsalarni bir-biridan farqlaydi, ularning xususiyatlarini anglaydi va o‘z faoliyatini tashkil etadi.

Idrok tushunchasi va uning mohiyati

Idrok — bu narsa va hodisalarning sezgi organlariga bevosita ta’siri natijasida ularning inson ongida yaxlit holda aks etish jarayonidir.

Masalan, inson olmani ko‘rganda uning faqat rangini emas, balki shakli, hajmi va boshqa xususiyatlarini ham birgalikda anglaydi. Bu holat idrok jarayoniga misol bo‘ladi.

Idrok sezgidan farq qiladi. Sezgi predmetning alohida xususiyatlarini aks ettirsa, idrok predmetni yaxlit holda aks ettiradi. Masalan, gulning hidini sezish — sezgi, uning rangi, shakli, hidi va umumiy ko‘rinishini birgalikda anglash esa idrok hisoblanadi.

Idrokning asosiy xususiyatlari

Idrok bir nechta muhim xususiyatlarga ega:

1. Predmetlilik — inson idrok qilayotgan narsalarni muayyan predmet sifatida anglaydi.

2. Yaxlitlik — predmetning alohida qismlarini emas, balki uni bir butun holda qabul qiladi.

3. Strukturaviylik — predmetning qismlari o‘zaro bog‘liq holda idrok qilinadi.

4. Konstantlik — predmetlarning ayrim sharoitlar o‘zgarganda ham nisbatan barqaror qabul qilinishidir.

5. Anglanganlik — inson idrok qilayotgan narsasini tushunishga va mazmunini anglashga harakat qiladi.

6. Tanlovchanlik — inson barcha narsalarga bir xil e’tibor bermaydi, balki o‘zi uchun muhim bo‘lganlarini ajratib oladi.

Idrokning turlari

Idrok inson faoliyati va atrof-muhitdagi hodisalarni qabul qilish usuliga ko‘ra bir necha turga bo‘linadi:

1. Ko‘rish idroki. Ko‘z orqali predmetlarning rangi, shakli, hajmi va joylashuvini anglash jarayonidir.

2. Eshitish idroki. Tovushlar, musiqa, nutq va boshqa ovozlarni qabul qilish hamda farqlash jarayonidir.

3. Teri-tuyush idroki. Predmetlarning qattiq-yumshoqligi, issiq-sovuqligi va boshqa xususiyatlarini sezish orqali anglashdir.

4. Fazoni idrok qilish. Predmetlarning joylashuvi, masofasi, hajmi va shaklini anglashdir.

5. Vaqtni idrok qilish. Voqea va hodisalarning davomiyligi, ketma-ketligi va tezligini anglash jarayonidir.

6. Harakatni idrok qilish. Predmetlarning harakat yo‘nalishi, tezligi va o‘zgarishini qabul qilishdir.

Idrokning boshqa psixik jarayonlar bilan bog‘liqligi

Idrok boshqa psixik jarayonlar bilan uzviy bog‘liq holda amalga oshadi.

Idrok va diqqat o‘zaro chambarchas aloqador. Chunki inson biror predmetni yaxshiroq idrok etishi uchun diqqatini shu predmetga qaratishi kerak.

Idrok va xotira ham bir-birini to‘ldiradi. Inson ilgari ko‘rgan va bilgan narsalarini xotirasi yordamida qayta taniydi.

Idrok va tafakkur o‘rtasidagi bog‘liqlik ham muhimdir. Inson predmetni shunchaki ko‘rish bilan cheklanmaydi, balki uning mohiyatini tushunishga, sabab va oqibatlarini aniqlashga intiladi.

Idrokning ta’lim jarayonidagi ahamiyati

Ta’lim jarayonida idrokning o‘rni juda katta. O‘quvchi yoki talaba yangi bilimlarni egallashda avvalo ma’lumotlarni idrok qiladi, keyinchalik ularni tushunadi, xotirasida saqlaydi va amaliyotda qo‘llaydi.

Masalan, o‘qituvchi dars davomida mavzuni tushuntirganda talaba uning nutqini eshitish, doskadagi yozuvlarni ko‘rish va misollarni kuzatish orqali yangi bilimlarni o‘zlashtiradi.

Shuning uchun ta’lim jarayonida ko‘rgazmali vositalardan foydalanish, tushunarli misollar keltirish va talabalar diqqatini jalb qilish idrokning samarali kechishiga yordam beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, idrok insonning borliqni anglashida muhim ahamiyatga ega bo‘lgan murakkab psixik jarayondir. U orqali inson atrof-muhitdagi predmet va

hodisalarni yaxlit holda qabul qiladi, ularning xususiyatlarini farqlaydi va mazmunini tushunadi.

Idrokning rivojlanishi insonning bilim olishiga, fikrlashiga, dunyoqarashining kengayishiga hamda hayotiy tajribasining ortishiga yordam beradi. Ayniqsa, ta’lim jarayonida idrokni rivojlantirish muhim vazifalardan biridir. Shu sababli har bir inson o‘z kuzatuvchanligini, diqqatini va anglash qobiliyatini rivojlantirib borishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. G‘oziyev E. G‘. Umumiy psixologiya.
2. Karimova V. M. Psixologiya.
3. Nemov R. S. Psixologiya asoslari.
4. Umumiy psixologiya faniga oid o‘quv qo‘llanmalar.